

ממסגרים את הים

הים נמצא בכל פינה בדירת הנופש של האדריכל יוסי פרידמן, בשכונת בת-גלים בחיפה.

14

ממסגרים את הים, טקסטורה, מגזין גלובס לעיצוב ואדריכלות, גיליון 4, 2001, עמ' 14-18.
מאת: שרה רופמן
צילום: ענת סודאי-אלאלוף

מימין: היציאה למרפסת. משמאל חדר השינה

האדריכל יוסי פרידמן חיפש לעצמו דירת נופש בשכונה שקטה,

מונומנט, הרחק מתל-אביב, וכמובן ממש על חוף הים. הבחירה שלו בשכונה בת-גלים המבודדת, הנחשבת לחסרת זוהר ולא אטרקטיבית, גרמה ללא מעט גבות להתרומם.

לא תמיד אלה היו פני הדברים, ובוודאי שלא בתכניות לגבי השכונה, שהיו יזמוניות הרבה יותר. בת-גלים תוכננה ב-1922 על ידי האדריכל ריכארד קאופמן (1887 – 1958) כעיר גנים: שכונת מגורים עם איכות חיים, מוגבלת במספר תושביה, עם בתים נמוכי קומה, צמודי קרקע. בתיה הראשונים של השכונה נבנו בסגנון בינלאומי, לצד בתים ערביים, והיו המשך להתשיבות עתיקות היומין באזור. לצד כל בית תוכנן משק עזר, ובחזית – חצר צרה המשקיפה אל השדרות המסופתות.

השכונה הירוקה היתה אמורה להיבנות עם אוריינטציה ברורה לים: במקביל לפיתוח המתחם כשכונת מגורים, תוכנן גם פיתוח קו החוף כאזור בילוי. ב-1944 הוצעה על-ידי שלטונות המנדט הבריטי תוכניתו של אדולף ראדינג (1888 – 1957), שכללה את אזור רצועת חוף בת-גלים עד לחופים הדרומיים במבואות חיפה. מטרתה: פיתוח אזור החוף לתנועת הילכי רגל וכלי רכב, והקמת אזורי רחצה, בתי קפה, מסעדות, גנים שקועים ומתקני נופש וספורט. בקיצור, ריביירה קטנה.

עיקרי התוכניות מעולם לא יצאו לפועל. האוכלוסייה האמירה לא נהרה לשכונת המגורים של קאופמן. אזור הטיילת פותח אמנם בשנות השמונים והסתיים בכרבל העולה אל החר, אך גם הוא לא משך יזמות מבוססת. בת-גלים נותרה מבודדת משאר העיר, מעין מובלעת מגורים מוקפת מתחמי ענק: באפון – בסיס חיל הים, המרכז הרפואי ומב"ם וכמובן הנמל. במזרח – תחנת האוטובוסים המרכזית, תחנת הרכבת ושדרות התנהגות הסואנים. בדרום היא מסתיימת ב"שפיץ", היצר צוואר בקבוק, ובמערב – הים. הניתוק הפיזי מהעיר גזר על בת-גלים קיצוץ מתמשך.

יוסי פרידמן חיפש דווקא את הניתוק והבדוד הזה. דירת הנופש שלו ממוקמת בטיילת מרגולין, המשוחררת מכלי רכב. פרידמן פיק את הדירה לחלוטין והרכיב אותה מחדש כך שמל מקום ניתן לראות את האטרקציה העיקרית: הים.

החזית העיקרית פונה לים ולאורכה ממוקמות שלוש הפונקציות בחלל: אזור אכילה ובישול,

2

1

1. במראה המוקדמות בניסה לבית משותף קיר מסלון. וכמובן הים

2. תוספת בשעת בן שרבים

3. תוספת רישות במלון חלבוש כסויים לבנים. תחנות.

נעיל הענקש האדריכל, וזה שייך לזרמים שמו בדידה למעלה 40 שנה

3

1

אזור אירוח ואזור שינה. פונקציות אלו מוגדרות היטב ונבדלות זו מזו בכלים האדריכליים, אך כולן ישובות מול הים, בהיותו הגורם המרכזי לבחירת הדירה, הופך לאלמנט עיצובי. שני לו הוא השימוש באור הטבעי.

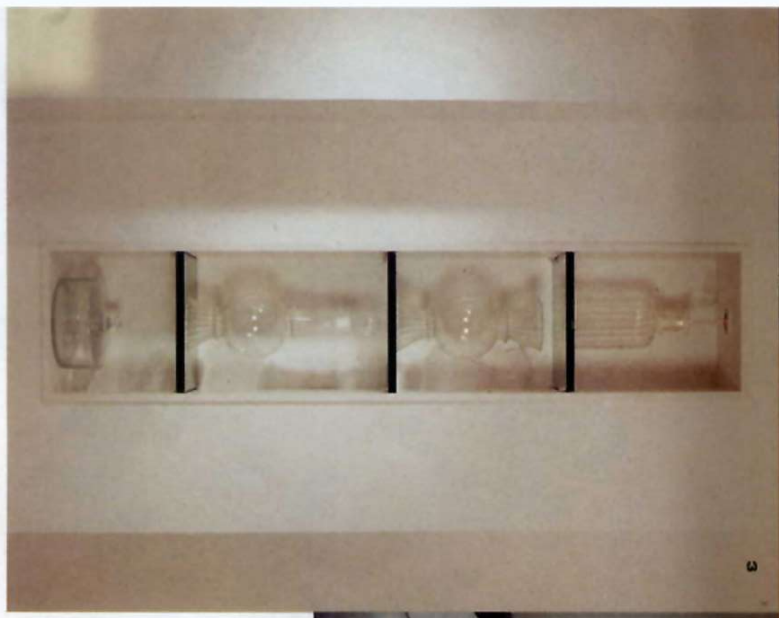
כדי לות לטבע את התפקיד העיקרי בעיצוב החלל, ננקטים מספר אמצעים. האחד, בחירה בפלטה צבעים חסכונית. הדירה צבועה לבן מהלל במעט כחול, ורוב הרהיטים והפריטים נעים סביב מונוכרומטיות לבנה עד שקופה. הדבר הופך את הבית למעין בד ציור, כאשר אור היום במצביו השונים צובע את החלל: בנקר לבן בוהק, אחר הצהריים צהוב ובערב אדום של שקיעה.

על הקירות "חלליות" פיסות ים ממוסגרות בדמות פתחי יציאה או חלונות. יצירות אמנות ממש, התלויות על קירות הדירה, נטות אף הן למונוכרומטיות – רובן עבודות בשחור לבן. עבודות צבעוניות יותר ימוקמו על קירות שאינם פונים לים, כדי שלא יתחרו בו.

דרך אחת למסגור הים ולהחדרתו לכל מקום בבית היא על ידי מראות. המראות ממקמות באופן אסטרטגי. כך למשל, במבואה תלויה מראה בעלת מסגרת מתכנית, ממש מול החלון באזור האירוח. השתקפות הים הפכת לתמונה לכל דבר. למראות תפקיד נוסף: ליצור המשכיות לחדר – המשכיות של המבט. במטבח, לדוגמה, במקום חיפוי רגיל ישנה מראה ארוכה, ובזמן שטיפת הכלים זרימת המים מהברז נטמעת בהמיית הוללים.

המרפסות אף הן ממסגרות את הנוף. בנוסף, הן מהוות המשכיות או חיץ דיפרוז בין הפנים לחוץ. גם הרצפה תורמת לתחושת הפנים-חוץ החופשית – רצפת אבן חלילה בגוון חול.

כיוון שהזר בית נגיש, שאינו בשימוש קבוע, נעשה ניסיון ליסוד בסטף. על הספות הישנות, המרופדות בקטיפה צבעונית, הולבשו כסויים לבנים הניתנים להסרה. במקום שטיח, ציור שמן על בד קבש שצויר על ידי פרידמן. באזור האירוח בולט תמונת המיניסון, ששאר מדירי הדירה הקודמים, משפחה שחיה כאן למעלה מ-40 שנה. אולי המאז' להיסטוריה של המקום. הים נמצא בכל פינה בבית. בין בנוכחותו ובין באיזורים שלו דרך השתקפויות, אור או מסגור. כך הופך הים, האלמנט שכולו אומר "חופש", לחלק מהרעיון העיצובי של בית הנופש. ■

3

1. במטבח הוללפה מראה ארוכה את חיפוי הקרמיקה במקביל
בטלון, עבודות צבעוניות ממוקמות רק על קירות שאינם פונים לים
2. פריטים שקופים בבישה, קישוט נדין שאינו מעייף את העין